

Decsi települési értéktár 5/2016. (09.30.) sz. határozat*

Ssz.	Nemzeti érték megnevezése	*utólagos határozatszám	Nemzeti érték rövid bemutatása	Nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
1.	Református templom		<p>Utcavonalon zárt sorú beépítésben álló, egyhajós templom, nyugati homlokzata előtt toronnyal, nyújtott, a hajónál keskenyebb, középkori szentéllyel. A D-i kapu felett feltehetően a szentélyből származó, II. Ulászló király halálára és a Dózsa felkelésre vonatkozó, latin nyelvű felirat 1516-ból. Az 1402-ben már említett, 1516-ban feltehetőleg átépített, bővített, a 18. századra romossá vált, gótikus templomot 1720-ban befedték, 1745-től átépítették. 1773-ban tűzvész pusztította, tornya 1788-ban épült. Toronysisak: 1907. Felújítva: 1908, 1939. Az 1970-es években új oldalbejáratot alakítottak ki. A torony és az utcai homlokzat felújítva: 1989-1990.</p>	Épített környezet
2.	Sárközi Tájház		<p>ATájház gyűjteményét a Sárvölgyi Háziipari Szövetkezet hozta létre 1955-ben. Épülete egy 1863-ban emelt, vert falú, gazdag paraszti ház, szabadkéményes konyhával és szép, oszlopos tornáccal. A kiállított anyag a XIX. századi folyamszabályozások (1812-1835) eredményeként meggazdagodott sárvölgyi emberek ízlésvilágát, lakáskultúráját mutatja be.</p>	Épített környezet

3.	<p>Görögszói római katolikus kápolna</p>		<p>A Decsről Szálkára vezető út mellett, Görögszó felett magaslaton (kilátással a Sárközre a Dunáig) szabadon álló, egyhajós kápolna, Ny-i homlokzata elé enyhén kilépő toronnyal, a hajónál keskenyebb szentéllyel, a szentély felől kontyolt nyeregtetővel. A torony tengelyében nyíló kapu szemöldökgerendáján építési évszám és az építetők neve. 1891-ben építtette a szálkai Michael és Anna Mayer. Nevét a húsvéti Emmausz-járásról kapta. A 20. század végére használaton kívül. Helyreállítva: 1993.</p>	<p>Épített környezet</p>
4.	<p>Ács Istvánné Kovács Erzsébet szövő 1925-1981</p>		<p>Ács Istvánné a szövést már kisgyermekkorában megismerte, a nagyanyja híres szövőasszony volt. Az igazi szövéstudományt nagynénjétől, Bali Istvánnétól tanulta. 1952-ben kezdett el foglalkozni szövéssel, alapító tagja lett a decsi szövetkezetnek. 1962-ig bedolgozó volt, majd bemintázó szövőként dolgozott. Szötteseiben a sárközi hagyományokat finomította, melynek eredményeként készített sárközi motívumokkal díszített estélyi ruhát és stólát is. A terítők, futók mintakincsében visszament a legősibb formákig. Tanulmányozta a faluban fellelhető régi szöttéseket, párnahuzatokat, ezeknek a motívumkincsét építette bele szötteseibe. Pályázatokon és kiállításokon munkáival mindig részt vett. Az 1968, 1970, 1977-es Országos Szöttes Pályázaton II. helyezést ért el. A Népművészet Mestere díjat szövő tudásáért 1974-ben kapta meg.</p>	<p>Kulturális örökség</p>
5.	<p>Bali Istvánné Pusztai Éva szövő 1918-2008</p>		<p>Bali Istvánné sárközi parasztcsalád gyermekeként már kislánykorában megismerkedett a kenderfeldolgozás munkamenetével, édesanyjától tanult meg szőni. Az egyszerűbb díszítésű szöttések után az 1930-as években kezdett el szedettéseket készíteni eladás céljából. Alapító tagja volt a Sárközi Népi Iparművészeti Szövetkezetnek (1952), ahol nyugdíjba vonulásáig dolgozott. A sárközi szövés hagyományokat követő textiljein gyakori a páros galamb, a kőlabas, a csillagos és a tölgyfaleveles motívum. A Népművészet Mestere díjat szövő tudásáért 1955-ben kapta.</p>	<p>Kulturális örökség</p>

<p>6.</p>	<p>Békás Jánosné Medgyesi Mária énekes 1900-1994</p>		<p>Békás Jánosné Medgyesi Mária római katolikus földművelő család lányaként született. Két fiú és egy lánytestvérével maradt árván, amikor édesapjuk az első világháborúban elesett. Fiatalon férjhez ment, alig harminc esztendőskorára négy gyermek édesanyja lett. Nehezen állt helyt a református család elvárásai közepette, ezért elvált, és gyerekeit egyedül nevelte fel. Szövőként aktív tagja volt a Sárközi Népművészeti Háziipari Szövetkezetnek. Ismertté mégis az éneklése tette, amely természetes részévé vált az életének a hétköznapiakon és az ünnepeken is. A közösség, amelytől maga is sokat tanult e téren, hálás hallgatója és társa volt ebben. Neves gyűjtők jártak hozzá rendszeresen a dalait gyűjteni, filmfelvétel is készült róla. Énektudását 1965-ben ismerték el a Népművészet Mestere címmel.</p>	<p>Kulturális örökség</p>
<p>7.</p>	<p>Farkas Lászlóné Pál Erzsébet babakészítő 1938 -</p>	 	<p>1938-ban született földműves szülőktől. Miután elvégezte az általános iskolát, nem sokkal később már a decsi háziipari szövetkezet dolgozója lett. Hímzéssel és rojtkötéssel kezdte munkálkodását, majd idős bátai tojásfestő asszonyoktól eltanulta a tojásfestés tudományát. Mielőtt nyugállományba vonult, dolgozott még a szövetkezet népi bútortestvértől eltanulta a tojásfestés tudományát. Mielőtt nyugállományba vonult, dolgozott még a szövetkezet népi bútortestvértől eltanulta a tojásfestés tudományát. Mielőtt nyugállományba vonult, dolgozott még a szövetkezet népi bútortestvértől eltanulta a tojásfestés tudományát. Mielőtt nyugállományba vonult, dolgozott még a szövetkezet népi bútortestvértől eltanulta a tojásfestés tudományát.</p>	<p>Kulturális örökség</p>

8.	Fehér Lászlóné Gregority Katalin szövő, 1919-1992	 	<p>1952-ben került dolgozóként a decsi háziipari szövetkezethez. Töretlen érdeklődésével kitartó kutatója lett a régi sárközi szőtteseknek, kereste és összegyűjtötte a már feledésbe merülésre ítélt eredeti mintákat, motívumokat. Első művészeti időszakában kiváló alkotások kerültek ki keze munkája nyomán szedett szőttesek műfajában, nagy mestere volt ennek a technikának. Később, az 1970-es évektől megváltozott szövési stílusa. A derékaljknál használt csíkozott mintakincs feltárása felé fordult a figyelme és az érdeklődése. Ettől kezdve ezzel az egyszerűbb eljárással készítette el népszerű lakástextiljeit, amelyeknek egy személyben ő volt tervezője és kivitelezője is. 1963-ban a kiemelkedő szövő tudásáért kapta meg a Népművészet Mestere elismerő díjat.</p>	Kulturális örökség
9.	Fülöp Ferenc táncos, 1885-1962		<p>A szülei a Velencei-tó partjáról költöztek a Sárközbe, ő is ott született 1885-ben. Édesapja korai halála után fiatalon családfenntartó lett. Táncolni viszonylag későn, kamaszkorában kezdett. 1948-ban Szekszárdon a megyék közötti verseny első díját már ő nyerte. A decsi táncstílus különlegességeit a legeredetibb formában ő őrizte meg. Az országos hírét főleg verbunkjának köszönhetette. A Decsi Népi Együttesnek egyik alapító tagja volt. Munkássága nagy hatást gyakorolt a bátai és sárpilisi együttesek sikereire is. Lelkesen oktatta a néptáncra a fiatalokat, több generáció is neki köszönheti a decsi táncok ismeretét. A paraszti táncosok közül elsőként nyerte el a Népművészet Mestere címet 1953-ban.</p>	Kulturális örökség
10.	Kovács Józsefné Kun Sára hímző, 1909-1999	 	<p>A sárközi népviselet egy jellegzetesen sajátos darabját a sárközi főkötőt Decsen már a 20. század elején is csak néhány idősebb korú asszony tudta készíteni. Közéjük tartozott Szél Judit, a neves főkötővarró asszony. Ő lelkiismeretesen továbbadta a tudását a fiatalabbaknak, köztük Kun Sárának is. Így készülhettek a vékony, fekete, fátyszerű anyagra csipkeszerű finomsággal, aprólékos öltéstechnikával a sajátos motívumvilágot őrző hímzések. Kun Sára az anyagot a hagyományokat hűen követve fehér fonallal varrta ki, csak kis mértékben készítette az alkotásait színes fonál hozzáadásával. A főkötőkről eltanult szép motívumkincset vitte át azután a maga által tervezett és kivitelezett hímzett lakástextiljeire is. Kiváló értője volt a rojtozásnak és a gyöngyfűzésnek is. A Népművészet Mestere kittüntető díjat hímző tudásáért 1960-ban kapta meg.</p>	Kulturális örökség

<p>11.</p>	<p>Oláh Istvánné Berekai Éva énekes, 1892-1983</p>		<p>Tósgyökeres decsi református családban született, itt ment férjhez. Szülei és férje, Oláh István is földművelő parasztemberek voltak. Nagy gazdaságot vittek, szállásuk (tanyájuk) és fűrésztelepük volt, Oláh István halászzattal is foglalkozott. Berekai Éva a háztartási teendők mellett főleg gyöngyfűzéssel vette ki a részét a népi hagyományok örökítéséből. Férje halála után híres decsi viseletek eladásával tartotta fent magukat. Része volt életének a tánc és vele természetesen az éneklés is. A gyöngyfűzés hosszan tartó ideje jó alkalmat adott a közben való éneklésre is. Az ország számos pontjáról hozzá gyűlő, illetve a helyből toborzódó tanítványainak ezért sokszor és sokat énekelt. Végrendeletében meghagyta, hogy összes gyöngyét, szemüvegét, bibliáját és énekeskönyvét temessék el vele együtt. Énektudásáért 1969-ben nyerte el a Népművészet Mestere címet.</p>	<p>Kulturális örökség</p>
<p>12.</p>	<p>Perity Mihályné Kukucska Mária szövő, 1896-1986</p>		<p>Perity Mihálynét a sárközi szövés-kultúra kiváló mestereként tartjuk számon. Textiljeivel az 1920-as évek végétől rendszeresen részt vett a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara által szervezett vásárokon. Elsők között váltott ki háziiparos igazolványt 1933-ban, majd a háború után a Decsi Földműves Szövetkezet háziipari részlegének irányítója lett. Alapító tagja volt a Sárközi Népi Iparművészeti Szövetkezetnek (1952), ahova nyugdíjazása után is visszajárt. Szóttesei a sárközi ember ízlésvilágát, motívum és színvilágát tükrözik. Szövő tudásáért 1960-ban kapta meg a Népművészet Mestere díjat.</p>	<p>Kulturális örökség</p>

13.	<p>Széles Józsefné Rengecz Erzsébet szövő, 1921-2006</p>		<p>Szegény parasztcsalád gyermekeként korán megtanulta a saját termelésű kender feldolgozásának a műveleteit. A Sárközben élő hagyomány volt még az 1940-es években is a szövés. A szöttes mintakincs egyik legjobb ismerőjévé vált, kitűnő érzékkal fejlesztette azt tovább. Szöttesein a régi mustrák variációi úgy jelentek meg, hogy azok lakástextilként és ruhaanyagként egyaránt megállták a helyüket a hazai és a nemzetközi piacon. Nevéhez fűződik a kettős szövetkompozíció, mely egyedülálló volt a paraszti szövés-kultúrában. Alapító tagja volt a Sárközi Népi Iparművészeti Szövetkezetnek, innen ment nyugdíjba 1977-ben. A Népművészet Mestere díjat szövő tudásáért 1984-ben kapta meg.</p>	<p>Kulturális örökség</p>
14.	<p>Tóth Jánosné Kovács Sára babakészítő, 1903-1980</p>		<p>Parasztcsaládból származott, annak a földművesmunkából és népi kultúrából fakadó szellemiségét örökölte, és annak értékrendjét vitte tovább. A kenderfeldolgozást a családdal már gyermekként együtt dolgozva tanulta el. Az 1930-as évek folyamán ő is tevékenyen részt vett a hajdanán viselt női fejviseletek újraélesztésében, újbóli készítéssel való elterjesztésében. Sárköz néptáncsoportjai az ő keze munkájának köszönhetik ezeket a szép darabokat. Igazán szeretett területe a sárközi babák készítése lett. A háromlábú, viseletes „bubák” egész serege került ki a kezei közül. Ezek mesteri készítésének különleges tudásáért részesítették az 1975-ös évben a Népművészet Mestere kitüntető díjával történt elismerésben.</p>	<p>Kulturális örökség</p>
15.	<p>Sárköz népművészete: szövés, hímzés, gyöngyfűzés, viselet</p>		<p>Sárköz sajátos, gazdag népművészete az itt élő református lakosság 19. századi Duna-szabályozás után zajló gyors meggazdagodásának következménye. A jellegzetes szöttes- és hímzéskultúra, a gyöngygallér, a színes, nemes anyagokból álló viselet, a kiegészítők, a nyelvjárás s a tájegységre jellemző népdalok és táncok együttesen határozzák meg a sárköziek kulturális önazonosságát. Mindezt ma a Sárközi Lakodalom jeleníti meg egyszerre. A ma élő s alkotó sárközi kézművesek, a hagyományörző egyesületekben tömörülő néptáncosok, népdalénekesek, népzeneészek az örökség életben tartói és továbbadói. Sárköz népművészete a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékébe került.</p>	<p>Kulturális örökség</p>